

Fenomen Noći muzeja

Čikor, Dominik

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:757157>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2020-12-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

U OSIJEKU

**AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU ODSJEK ZA KULTURU,
MEDIJE I MENADŽMENT**

**SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJI KULTRALNI
MENADŽMENT**

DOMINIK ČIKOR

FENOMEN NOĆI MUZEJA

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc.art. Anđelko Mrkonjić

Osijek, studeni 2019.

Sažetak

Muzej predstavlja mjesto za sabiranje, uređivanje i zaštitu materijalnih predmeta koji su izazvali nečiju pozornost. To je zapravo ustanova u kojoj se primjenjuju i ostvaruju posebni odnosi čovjeka i stvarnosti. Drugim riječima, muzej sabire, dokumentira, čuva, izlaže i interpretira materijalna svjedočanstva i informacije u interesu društvene dobiti. Ovaj se rad dotiče manifestacije Noći muzeja kroz prikaz njezinog utjecaja na prepoznatljivost muzeja Republike Hrvatske. Iz godine u godinu sa sve zanimljivijim i bogatijim programima, Noći muzeja privlače sve više posjetitelja tijekom godine, a za one stalne posjetitelje poslužila je ujedno kao poticaj na češći dolazak. Isto tako, ovim je radom omogućeno bolje razumijevanje povezanosti Noći muzeja zajedno s muzejima cijele zemlje, ali i poimanje muzeja kao institucija koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija i koji su nezaobilazna stavka u razvoju naše kulture.

Ključne riječi: muzej, Noći muzeja, posjetitelji, prepoznatljivost, kultura

Summary

The museum is a place to gather, edit and protect the material objects that have caused someone's attention. It is, in fact, the institution in which the special relations between man and reality are applied and exercised. In other words, the museum gathers, documents, preserves, exposes and interprets material testimonies and information in the interest of social profits. This work touches the manifestation of the Night of the museums through the presentation of its influence on the recognition of the museums of the Republic of Croatia. Year after year with all the more interesting and richer programs, the Night of the museums attracts more and more visitors during the year, and for those constant visitors it was also a stimulus to the more frequent arrival. Likewise, this work has enabled a better understanding of the interconnectedness of the Night of museums together with museums of the whole country, as well as the concept of museums as institutions linking people with global sources of information and which are an unavoidable item in development our culture.

Key words: museum, Night of the museums, visitors, recognition, culture

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
diplomski/završni

pod naslovom _____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

_____

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. DEFINICIJA MUZEJA.....	2
1.1. Povijesni razvoj muzeja.....	4
1.2. Vrste muzeja.....	4
1.3. Funkcije muzeja.....	4
1.4. Uloga muzeja.....	5
Table 1. Promjene u definiciji muzeja i njegove uloge.....	6
Table 2. Tri aspekta muzejskog proizvoda.....	7
1.5. Muzejske ustanove u Republici Hrvatskoj.....	7
2. IZVJEŠĆE O RADU MUZEJ SLAVONIJE.....	10
2.1 Izvješće 2016.....	10
Table 4. Ukupan broj posjetitelja 2016.....	11
2.2 Izvješće 2017.....	13
Table 5. Edukativna djelatnost muzeja za 2017.....	13
Table 6. Ukupan broj posjetitelja 2017.....	15
2.3 Izvješće 2018.....	17
Table 7. Ukupan broj posjetitelja 2018.....	17
3. NOĆI MUZEJA.....	20
3.1. Svrha i cilj održavanja.....	21
3.2. Sadržaj programa.....	21
3.3. Noć muzeja u brojkama.....	22
4. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA.....	28
DODACI.....	30

UVOD

Kao oblik manifestacije hrvatskih muzeja Noć muzeja predstavlja pokušaj približavanja muzejske struke široj javnosti. Naime, s ciljem podizanja svijesti o vrijednosti kulturne baštine, poticaja navika posjeta muzejima, međusobnog povezivanja institucija te naglašavanja važnosti razvoja kulturnog sektora, hrvatski muzeji besplatno pozivaju sve zainteresirane posjetitelje.

Slijedeći primjer Europske noći muzeja, Republika Hrvatska je započela održavanje spomenute manifestacije krajem 2005. godine, i to na inicijativu gradskog projekta šest muzeja grada Zagreba. Dakle, organizacija djelovanja Noći muzeja na području cijele Hrvatske, predstavlja određenu pozitivnu prepoznatljivost.

Cilj i svrha ovog rada je prikazati značenje i ulogu Noći muzeja u Republici Hrvatskoj, kao i utjecaj ove manifestacije na društvo i cjelokupnu državu. Prilikom izrade ovog rada, od velike su pomoći bile knjige te znanstveni članci pronađeni na internetskim stranicama, a koji se bave zadanom problematikom.

Izuzevši uvodni i zaključni dio, ovaj se rad sastoji od dvije temeljne cjeline. U svrhu boljeg razumijevanja zadane problematike, prvi dio daje općenita objašnjenja pojma muzeja, njegov razvoj kroz povijest, glavne funkcije i ulogu koju ima. Drugi dio čini ujedno i srž ovog rada, a to su Noći muzeja, u kojem su analizirani svrha i ciljevi održavanja ove manifestacije, ako i sadržaj programa.

1. DEFINICIJA MUZEJA

Širem kulturnom i zabavnom okruženju u kojem vladaju izrazito zahtjevni posjetitelji koji traže edukaciju i zabavu u isto vrijeme s uštedom vremena, pripadaju muzeji. Sve navedeno potaklo je muzeje na prihvaćanje novih pravila na tržištu i usmjeravanje kolekcija prema posjetiteljima. Baš kao i ostale institucije, tako se i muzeji susreću s konkurencijom i novim promjenama.

Naime, posljednjih su desetljeća postali izuzetno važni u svijesti stanovništva. Ljudska supstanca nekog mjesta, njegov identitet, duhovnost, kultura i civilizacijski dosezi se danas može doživjeti u muzejima koji na poseban način prenose i odražavaju duh mjesta i njegovih stanovnika. Isto tako, njihovo se postojanje ne treba povezivati isključivo s udomljenjem pojedinih zbirki ili građe, već i na način da itekako djeluju na regeneraciju pojedinih gradova.

Svrha definicije muzeja je široka, pri čemu je itekako važno spomenuti strukovnu i znanstvenu uporabu muzeja u određivanju pristupa samom pojmu i definiranju njegove biti. Definicija muzeja prema ICOM iz 2007. godine glasi kako „muzej predstavlja neprofitnu, stalnu ustanovu u službi društva i njegova razvoja, otvorenu za javnost, te koja sabire, čuva, istražuje, komunicira i izlaže materijalna i nematerijalna svjedočanstva čovjeka i njegove okoline u svrhu proučavanja, obrazovanja i zabave.“ (Statut ICOM-a 2016)

Muzej predstavlja instituciju koja je osnovana s ciljem pokazivanja javnosti kulturne baštine. pokazuje javnosti. Iako se svakodnevno upotrebljava, ovaj pojam je vrlo teško definirati. Bez obzira na činjenicu što su zajedničkog porijekla, povijesni razvoj pokazuje kako su se muzeji razdvojili na nekoliko institucija koje na prvi pogled imaju malo zajedničkih dodirnih točaka. Budući da predstavlja stalnu ustanovu bitnu za izgradnju društvenog koncepta, zadaća muzeja je sakupljanje, vrednovanje, čuvanje i izlaganje javnosti zbirke predmeta, umjetnina, i dokumenata, te na taj način prenose ideje i stvaraju znanje o njima. Dakle, „kao kulturna institucija, muzej je itekako važan za baštinu određenih društvenih i teritorijalnih područja, bilo nacionalnih ili lokalnih.“ (Gob 2007, 38)

Zajedno s razvojem društva, evoluirala je i sama definicija muzeja. U Hrvatskoj općoj enciklopediji (1999) stoji kako su ga do srednjeg vijeka mnogi nazivali zgradom u kojoj se pohranjuju kulturno-povijesni ili umjetnički predmeti. Međutim, danas se muzejom smatra ustanova u kojoj se čuvaju, proučavaju i po određenom sustavu izlažu zbirke starina i umjetnina, prirodnoznanstvenih, tehničkih i sličnih predmeta.

Nadalje, prema tumačenju Međunarodnog vijeća muzeja, muzej predstavlja neprofitnu stalnu ustanovu u službi društva i njegova razvoja i otvorena javnosti, koja sabire, čuva, istražuje, komunicira i izlaže materijalna svjedočanstva čovjeka i njegove okoline, radi proučavanja, obrazovanja i zabave. (Statut ICOM-a 2016)

Isto tako, definira se i kao ustanova posvećena očuvanju i tumačenju opipljivih dokaza čovječanstva i njegovog okruženja. Također, bez obzira na to što ga mnogi često znaju poistovjećivati s knjižnicom, postoji velika razlika, budući da su muzejski predmeti prvenstveno jedinstveni. Oni su osnovani s glavnim ciljem poboljšanja kvalitete života na područjima gdje se nalaze, promicanja kulturnog turizma kao i obogaćivanja obrazovnog sustava i korištenja muzejskog prostora kao mjesta susreta znanstvenika i posjetitelja. (Encyclopedia Britannica 2019)

Prema Gob i Drouguet (2007, 38) muzej se opisuje kao kompleksna, multiformna i multifunkcionalna institucija, a njegov je zadatak usavršavanje mehanizma djelovanja koji bi odgovarali potrebama društva trećeg tisućljeća te da samim otvaranjem zbirke za javnost institucija ne stječe status muzeja.

Muzejska djelatnost definirana je i kao skup civilizacijskih, kulturnih, prirodnih i inih dobara, kao dio nacionalne i opće baštine Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN, 98/15). Uz prethodno spomenuto, muzejska djelatnost, obuhvaća i stručnu i znanstvenu obradu i sistematizaciju u zbirke, trajno zaštićivanje muzejske građe, muzejske dokumentacije, muzejskih lokaliteta i nalazišta, njihovo neposredno i posredno predočavanje javnosti putem stalnih i povremenih izložbi, te objavljivanje podataka i spoznaja o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava. (Zakon o muzejima, NN 110/15 1998)

Također, Ističe se kako je zadatak muzejskih ustanova usavršiti mehanizme djelovanja koji bi odgovarali potrebama društva trećeg tisućljeća. Prema tome, „sve je izraženija potreba za temeljitim promišljanjem i sustavnim proučavanjem ovog fenomena.“ (Balen 2008, 45)

1.1. Povijesni razvoj muzeja

Pojam muzeja potječe još iz daleke prošlosti, od prvih oblika prikupljanja u primitivnim društvenim organizacijama, preko nastanka različitih zbirki, a kasnije i samih muzeja. Ona obuhvaća povijest procesa koji su doveli do prikupljanja, čuvanja i izlaganja predmeta kao prenositelja ideja i simbola.

„Područje interesa povijesne muzeologije je u prvom redu i povijest muzeja, a koja se uz spomenuto bavi i odnosima prema baštini, oblicima sabiranja, fizičkom zaštitom i komunikacijom pri čemu je bitno odgovoriti na pitanja kada, gdje, kako i zbog čega je nešto bilo.“ (Vujić 2003, 151)

Nadalje, Vujić (2003: 152), također ističe kako se u istraživanju izvora muzeoloških pojava i praćenju njihova kontinuiteta „primjenjuju dakako i sinkroni pristup, odnosno interdisciplinirana, komparativna, interpretacija pojedine pojave, razmatranje kulturno-socioloških okolnosti, raznolikosti i sličnosti ukratko svih okolnosti promatranog fenomena.“

1.2. Vrste muzeja

Ukoliko se uzme u obzir činjenica da u muzejima postoje različite zbirke, može se reći kako zato postoje i njihov različite vrste. Najčešća podjela muzeja je prema vrstama predmeta koje čuvaju, koju čine opći i specijalni muzeji. U specijalne muzeje ubrajaju se etnografski, arheološki, umjetnički muzeji i galerije, tehnički, prirodoslovni te muzeji na otvorenom.

Svaki od spomenutih muzeja čuva određene vrste predmeta sastavljene od različitih materijala, dok oni opći bave prikupljanjem raznovrsne i bogate građe uz pomoću koje stvaraju nekoliko odjela odnosno zbirki. (Etički kodeks ICOM-a 2016)

1.3. Funkcije muzeja

Prema Babić (2009, 50), tri osnovne funkcije muzeja jesu zaštita, istraživanje i komunikacija, a koje su u ranijim razdobljima predstavljale glavnu nit vodilju u istraživanjima

povijesti muzeja. Vrkljan - Križić (2001, 355) ističe kako je suvremena funkcija i poslanje muzeja kao interpretatora povijesti, kulturne baštine ili suvremenog stvaralaštva u trenutku njegova nastajanja kompleksna je i izazovna.

Naime, ukoliko je cilj da današnji muzeji, uz svoje osnovne funkcije sakupljanja, čuvanja, stručne i znanstvene obrade građe te obrazovne prezentacije i izlaganja javnosti, bude još i centar za razmjenu informacija, znanja s područja umjetnosti i kulture, tada je jasno kako se treba efikasno i u cijelosti koncipirati. Nadalje, jedan od bitnijih faktora novog doba, je upravo spomenuta okrenutost javnosti, koja podrazumijeva sadržaj potreban javnosti, a koji odgovara njenim potrebama.

Isto tako, svoj jasno određen zadatak zbog kojeg je i osnovan i zbog čega se i financira, mora imati svaki muzej. Dakle, treba istaknuti kako je muzej kulturni projekt, a njegovi posjetitelji predstavljaju doživljaj kulture. Budući da su očekivanja društvene zajednice i zahtjevi publike u odnosu na muzeje sve su veći te ih treba ispuniti, najosnovnija briga muzeja i njegovih djelatnika je kako privući i zadržati publiku. (Balen 2008, 46)

1.4. Uloga muzeja

Prema Komarac (2014: 205), „tijekom promjene u misiji i orijentaciji samih muzeja došlo je do pojava promjena u željama i potrebama kupaca te razvoju novih tehnologija u muzejima“. Iz Tabele 1 moguće je vidjeti prikaz spomenute promjene koje dijeli na dva aspekta. To su funkcijske promjene te promjene prema svrsi muzeja.

Kod funkcijskih je promjena naglasak stavljen na objekt, odnosno samu izložbu, specifičnu umjetninu i znanstvenu odnosno umjetničku ulogu koju ona predstavlja. S druge strane, druga ističe posjetitelja te ga stavlja u centar pozornosti, smatrajući kako su muzeji, zajedno sa svojim umjetninama, stvoreni kako bi služili društvu.

Table 1. Promjene u definiciji muzeja i njegove uloge

<p>Funkcijska</p>	<p>Muzeji usvajaju, čuvaju, komuniciraju i izlažu umjetnost u svrhu znanja i učenja</p>	<p>Fokus je na objektu</p>
<p>Prema svrsi</p>	<p>Muzeji su tu da bi ljudi mogli uživati i učiti iz kolekcija koje se izlažu upravo zbog društva</p>	<p>Fokus je na ljudima</p>

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (Rentschler, R., Hede, A. M. (2007). Museum Marketing: Competing in the Global Marketplace. Oxford: Butterworth-Heinemann)

Objašnjavajući Tabelu 1, može se zaključiti i razlika u shvaćanju uloge muzeja. Sporno je dakle, „radi li se o muzejskom proizvodu, pružanju usluge i iskustva ili pak muzejskom uslužnom proizvodu“ (Komarac, 2014: 205). U razmišljanju o ovom pitanju, razlog je vjerojatno još uvijek staro shvaćanje same funkcije muzeja u kojoj stoji da su „muzeji tradicionalno djelovali sa snažnim naglaskom na brizi oko kolekcije“ (Kawashima, 1999: 22). Iako se muzeji zaista tako ponašaju, s vremenom su počeli prihvaćati promjene tržišta i prilagođavati svoje poslovanje u skladu sa željama i potrebama posjetitelja.

Nadalje, prema Kotler (2008. 69), proizvod se može promatrati s tri aspekta i to kao temeljni proizvod, aktualni proizvod te poboljšani proizvod. U Tabeli 2 može se vidjeti pregled značenja svakog od spomenutih vrsta viđenja proizvoda.

Isto tako, muzeji su pružatelji usluga iz sljedećih razloga:

a) „iako se kolekcije muzeja obično sastoje od fizičkih objekata, oni ipak nisu proizvodi jer se ne prodaju kupcu

b) posjet muzeju ne može biti „proizvedene“ dok se posjetitelj ne pojavi u samom muzeju (ili posjeti web stranicu)

c) posjet muzeju podrazumijeva stanovitu aktivnost od strane samog posjetitelja.“
(Goulding 2000, 267)

Table 2. Tri aspekta muzejskog proizvoda

Temeljni proizvod	Predstavlja potrebe i koristi	Edukacija, rekreacija, društvenost
Aktualni proizvod	Svojstva i karakteristike samog muzeja i njegove ponude	Arhitektura same zgrade muzeja, restorani i trgovine, izložbe i edukacijski programi
Poboljšani proizvod	Dodatna svojstva i proizvodi koje muzej nudi	Program članstva, obilasci muzeja uz pratnju direktora

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (Kotler, Neil; Kotler; Philip; Kotler, Wendy. Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Building Audiences, Generating Revenue and Resources. Jossey-Bass, San Francisco, 2008.)

Promatra li se muzej kao pružatelj usluge, može se nametnuti Kotlerova tvrdnja kako je njegova djelatnost fokusirana na izložbene kolekcije. Naime, muzeji pružaju znamenita iskustva, ideje i aktivnosti koje se ne mogu pronaći na drugim mjestima. U muzejima posjetitelji doživljavaju autentična, estetska, inspirativna i znanstvena iskustva.

1.5. Muzejske ustanove u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj, postoji nekoliko vrlo značajnih muzejskih ustanova:

- 1905. godine se u Zagrebu, na inicijativu Izidora Kršnjavog, osnovala Moderna galerija hrvatske likovne umjetnosti, što je prednjačilo čak i stanju u ostatku Europe,
- Galerija umjetnina u Splitu (1931.),
- Gipsoteka u Zagrebu (1937.) pod inicijativom A. Bauera
- Galerija suvremene umjetnosti (1954.) koja udružuje kasnije nekoliko umjetničkih ustanova i postaje Galerija grada Zagreba,
- Muzej suvremene umjetnosti (1990.), koji je svojim kreativnim djelovanjem 60-ih godina grad preobrazio u važno likovno središte,
- Galerija Meštrović u Splitu (1952.),
- Moderna galerija u Rijeci (1949.),
- Galerija likovnih umjetnosti u Osijeku (1954.),
- Galerija naivnih umjetnika Hlebinske slikarske škole u Hlebinama (1968.),
- Muzej Mimara (1987.),
- Umjetnički paviljon,
- Muzejsko-galerijski centar koji početkom 80-ih afirmira Zagreb kao izložbeni punkt.

Budući da su naši prostori poznati po sabirateljskim sklonostima i okolnostima, na njima se razvio i čitav niz značajnih arheoloških muzeja:

- Arheološki muzej Istre u Puli (1930.),
- Arheološki muzej u Zadru koji se 1947. g. seli u novu zgradu na Forumu,
- Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu 1976. g. useljava u reprezentativnu zgradu na Mejama.

Nadalje, etnografski se materijal počinje sabirati 1874. godine kupovinom zbirke narodnih umjetnina Srećka Laya za zagrebački Narodni muzej, koja zatim prelazi u više ustanova, a kako bi napokon postala dio Etnografskog muzeja u Zagrebu (1922.). Prije njega osnovan je Etnografski muzej u Splitu (1910.). Tehnički muzej u Zagrebu osniva se 1954. g. i pokriva područje cijele Hrvatske.

U sklopu gradskih muzeja u kojima se čuva povijesna građa razvija se i Povijesni muzej (1954.), koji nasljeđuje zbirke Narodnog muzeja. Dakle, može se reći kako su u prošlom stoljeću muzeji predstavljali „riznicu predmeta, što se odnosi na sveukupnost znanja koji oni sadrže,

stoga se revalorizacijom sabranog materijala osmišljavao interdisciplinirani pristup prezentiranja ideja i poruka posredstvom predmeta i tehnologije.“ (Maroević 2001, 197)

Fleksibilan pristup, raznolike organizacijske oblike i odnos prema oblikovanju i održavanju zbirke, uvjetovani su zbog različitosti društvenih potreba. „Iako se otvaraju nove perspektive izražene u muzejsko-kulturnim centrima, eko-muzejima i muzejima na otvorenom, tradicionalni muzeji 19. stoljeća i dalje egzistiraju.“ (Maroević 2001, 197)

Nadalje, do krize muzeja dovodi ekspanzija rasta broja muzeja, dok autor Šola (1997), spomenuto objašnjava, kako se odražavala kao kriza motiva i metoda. Prema predloženom modelu totalnog muzeja u kojem su integrirani informacijski prostori baštine, nužna je transformacija muzeja, iz razloga što jedino na taj način muzej može ispuniti svoju funkciju javne ustanove u službi društva i njegova razvoja. (Maroević 2001, 197)

2. IZVJEŠĆE O RADU MUZEJ SLAVONIJE

Muzej Slavonije je najstarija kulturna ustanova u gradu Osijeku, te jedan od najstarijih muzeja u Hrvatskoj uopće. Muzej je osnovan 1877. godine kao Muzej slobodnog i kraljevskog grada Osijeka. Muzej je bio jedina ustanova koja je prikupljala spomeničku baštinu s područja Istočne Hrvatske. Muzej Slavonije dobiva status nacionalnog muzeja 1994. godine, odnosno kada je osnivačka prava preuzima Republika Hrvatska. Godine 2012. Muzeju Slavonije pripojen je Arheološki. Muzej Slavonije je danas najveći muzej općeg tipa u Hrvatskoj s fundusom od gotovo pola milijuna predmeta raspoređenih u 169 muzejskih zbirki. Fundus se sastoji od arheološke, etnografske, knjižne, kulturno-povijesne, numizmatičke, prirodoslovne, tehničke i umjetničke građe. Osnivač muzeja Slavonije je Republika Hrvatska. Od 3. kolovoza 2015. godine ravnatelj Muzeja je Denis Detling(mso.hr. GODIŠNJE-IZVJEŠĆE-O-RADU-MUZEJA-SLAVONIJE-ZA-2016.pdf)

2.1 Izvješće 2016

Table 3. Edukativna djelatnost muzeja za 2016.

Mjesec u godini	Broj grupa	Vodstvo	Ukupan broj korisnika
Siječanj	5	3	215
Veljača	6	5	366
Ožujak	10	8	366
Travanj	14	10	638
Svibanj	23	16	1089
Lipanj	7	3	357

Srpanj	0	0	0
Kolovoz	0	0	0
Rujan	11	11	357
Listopad	21	11	638
Studeni	10	10	308
Prosinac	4	4	122
UKUPNO	111	81	4.456

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (godišnje izvješće o radu muzeja slavonije za 2016. mso.rh, Jasenka Ricl)

U tablici je prikazana edukativna djelatnost Muzeja Slavonije, koji su građani, škole, specijalna vodstva; prisustvovali i sudjelovali u edukativnom grupnom radu Muzeja Slavonije. Do 31. prosinca muzej Slavonije je posjetilo 4456 korisnika evidentiranih u popisu organiziranih skupnih posjeta najavljenih putem info@mso.hr ili telefonskih putem.

Table 4. Ukupan broj posjetitelja 2016.

Tip posjetitelja	Stalni postav	Povremene izložbe	Ukupno stalni postav i izložbe	Edukacijski program	Manifestacije	Noć muzeja	Međunarodni dan muz	Glazbeni srijeda	Ukupan broj posjetitelja

							eja		
Odrasli	1.675	714	2.389	83			48		2.520
Učenic i, student i, umirov ljenici, osobe s posebn im potreba ma	9.510		14.529	253			278		15.060
Grupni pos. (odrasli)	378		700	73					773
Grupni posjeti (djeca, studen t)	3.470		5.790						5.790
Obitelj ska ulzanic	20		40						40

a									
Besplatni ulazi	5.871		8.944	393	715	7.331	326	3.214	20.923
Ostalo			3.851						3.851
Ukupno	20.924	11.468	36.243	802	715	7.331	652	3.214	48.957

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (godišnje izvješće o radu muzeja slavonske za 2016. mso.rh Jasena Rici)

Muzej Slavonije tijekom 2016. godine imao je ukupno 18586 posjetitelja. Temeljem odrednica tablice ukupan broj iznosi 48.957 posjetitelja

2.2 Izvješće 2017.

Table 5. Edukativna djelatnost muzeja za 2017.

Mjesec u godini	Broj grupa	Vodstvo	Ukupan broj korisnika
Siječanj	0	0	0
Veljača	9	9	395
Ožujak	14	14	510
Travanj	12	12	742
Svibanj	12	11	613

Lipanj	12	10	449
Srpanj	0	0	0
Kolovoz	0	0	0
Rujan	2	2	100
Listopad	18	16	556
Studeni	5	5	163
Prosinac	4	4	122
UKUPNO	87	82	3.650

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (godišnje izvješće o radu muzeja slavonije za 2017. mso.rh Jasenka Ricl)

Prema najavama vodstva za 2017. godinu evidentirano je sveukupno 87 grupa, od čega njih 82 uz stručno vodstvo, ukupnog broja korisnika/posjetitelja 3.650. Posjete Muzeju Slavonije su najavljivane putem info@mso.hr ili telefonskim putem. U tablici je prikazan broj grupa, vodstva te ukupan broj korisnika prema mjesecima u 2017. godini. Ako uspoređujemo 2016. i 2017. godinu možemo zaključiti kako je u 2016. bilo više edukativnih grupa i ukupno više posjetitelja u Muzeju Slavonije, ali je bilo manje vodstva nego u 2017. godini. Muzeja Slavonije.

Table 6. Ukupan broj posjetitelja 2017.

Tip posjetitelja	Stalni postav	Povremene izložbe	Ukupno stalni postav i izložbe	Edukacijski program	Manifestacije	Noć muzeja	Međunarodni muzeji	Muzejske izložbe u drugim sredinama	Glazbena srijeda	Ukupan broj posjetitelja
Odrasli	1.402	754	2.156	173						2.330
Učenic i, student i, umirovljenici, osobe s posebnim potrebama	2.307	1.823	4.130	4982						9.112
Grupni pos. (odrasli)	230	170	400							400

Grupni posjeti (djeca, studenti)	1.605	721	2.326							2.326
Obiteljska ulaznica	20	20	40							40
Besplatni ulaz	5.822	1.052	6.874		2.790	4.630	551			14.845
Ostalo			0					635	680	1.315
Ukupno	11.386	4.540	15.926	5.156	2.790	4.630	551	635	3.214	30.368

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (godišnje izvješće o radu muzeja slavonije za 2017. mso.rh Jsenka Ricl)

Muzej Slavonije tijekom 2017. godine imao je ukupno 15.926 posjetitelja. Temeljem odrednica tablice ukupan broj iznosi 30.368 posjetitelja.

2.3 Izvješće 2018

Table 7. Ukupan broj posjetitelja 2018.

Tip posjetitelja	Stalni postav	Povremene izložbe	Ukupno stalni postav i izložbe	Edukacijski program	Manifestacije	Noć muzeja	Međunarodni dan muzeja	Ukupan broj posjetitelja
Odrasli		1.750	1.750	87	283	3.556	64	5.704
Učenic i, student i, umirov ljenici, osobe s posebn im potreba ma		4.447	4.447	340	81		16	4.884
Grupni pos. (odrasli)		435	435	87	283		64	869

Grupni posjeti (djeca, studenti, osobe s posebnim potrebama..)		10.825	7.864	391	36		16	5.307
Obiteljska ulaznica		74	74					74
Strani Turisti		458	458					458
Besplatni ulaz		3.426	3.426	265	683	3.356	160	8.090
Ukupno		15.071	15.071	905	683	3.356	160	20.375

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (godišnje izvješće o radu muzeja slavonije za 2018. mso.rh Jasenka Ricl)

Muzej Slavonije tijekom 2018. godine imao je ukupno 5.304 posjetitelja. Temeljem odrednica tablice ukupan broj iznosi 20.375 posjetitelja. Možemo utvrditi tijekom 3 godine da je Muzej Slavonije imao najveći broj posjetitelja 2016. godina sa ukupnim brojem od 48.957, a najmanje

je imao 2018. godine sa ukupnim brojem posjetitelja od 20.375 sto je upola manje od 2016. godine.

3. NOĆI MUZEJA

Kulturni događaj u organizaciji muzejskih kuća i drugih kulturnih institucija kojem je glavna značajka da su muzejski i drugi izložbeni prostori otvoreni do kasno u noć te da je ulaz potencijalnim posjetiteljima slobodan ili uz minimalnu novčanu naknadu koja im omogućava posjetu ne samo jednog muzejskog ili izložbenog prostora već više njih, predstavlja noć muzeja.

Nadalje, u Berlinu 1997. godine održana je prva Noć muzeja pod nazivom *Lange Nacht der Museen*. Budući da je spomenuti događaj izazvao itekakav interes za načina na koji je ideja o njemu samom i realizirana, ubrzo se proširio na više institucija i različitih europskih i svijeta.

U Republici Hrvatskoj manifestaciju Noć muzeja organizira Hrvatsko muzejsko društvo od 2005. godine. Začetnice ove manifestacije su autorice koncepcije programa i voditeljice projekta Vesna Jurić Bulatović i Dubravka Osrečki Jakelić. Naime, one u prosincu iste godine pokreću akciju u obliku gradskog pilot projekta sa šest zagrebačkih muzeja. Danas, nakon nešto više od deset godina od početka održavanja Noći muzeja, ovom se manifestacijom nastoji ostvariti jedan od osnovnih strateških ciljeva Hrvatskog muzejskog društva, a to je provođenje aktivnosti na doživljavanju muzeja kao baštinskih ustanova te ustanova identiteta (Noć muzeja 2019).

Posljednju do sada, jedanaestu Noć muzeja, održanoj u siječnju ove godine, obilježila je tema pod nazivom *Utemeljitelji i reformatori – Josip Juraj Strossmayer, hrvatski mecena* kojom se na taj način odala počast jednom od utemeljitelja središnjih hrvatskih znanstvenih i kulturnih institucija, političaru i biskupu te jednom od najznačajnijih i najutjecajnijih hrvatskih ličnosti 19. stoljeća. Ova se tema nadovezuje na prošlogodišnju manifestaciju, uz pomoć koje su dodatno afirmirana velika imena hrvatske kulture, umjetnosti i znanosti i njihovo uključivanje u programe kulturno-turističkih itinerera. (Novilist.hr 2016)

Također, posebno se naglasila vrijednost sakralnih fundusa kao vrijednih i značajnih kulturnih dobra, te utjecaj spomenutog biskupa na formiranje pojedinih muzeja i stvaranje zbirki kao i sve značajniju intenciju otvaranja sakralnih muzeja. Nadalje, uzimajući u obzir bogatstvo fundusa i stalnih postava istih u kojima se nalaze brojni izumi i otkrića iz sfere znanosti i

umjetnosti, koji su za vrijeme održavanja manifestacije bili prezentirani posjetiteljima, manifestacija je bila podržana od strane muzejskih, sakralnih, arhivskih i baštinskih ustanova.

Naime, kroz ovaj program Hrvatsko muzejsko društvo posebno naglašava važnost potencijalnog razvoja kulturno-turističkih itinerera temeljenih na ponudi sakralnih i kulturnih ustanova kroz iznimno uključivanje lokalnog stanovništva u programe Noći muzeja, što je u konačnici i ostvareno održavanjem ove manifestacije i to povezivanjem cijele zemlje kroz ličnost Josipa Juraja Strossmayera.

3.1. Svrha i cilj održavanja

Aktivnostima spomenute manifestacije potiče se na prepoznavanje muzeja kao dinamičnih institucija koje povezuju ljude s globalnim izvorima informacija te idejama i stvaralaštvom za kojim tragaju. Nadalje, cilj manifestacije je promatrati muzej kao instituciju koju sačinjavaju bogatstvo ljudskog izraza i kulturna raznolikost dostupnu svim korisnicima i na svim medijima. Isto tako, kao motiv za posjet muzeju, važno je poticanje aktivnosti razvijanja znatiželje muzeja kao ustanova znanja, ali i prostora za zabavu te korisno provođenje slobodnog vremena.

Kao glavni cilj Noći muzeja, potaknut ne tako davnim ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju, treba istaknuti svakako djelovanje u skladu s njezinom kulturnom politikom koja naglašava stvaranje nove publike, čime se kulturna ponuda širi prema širem i novom sloju korisnika, do kojeg organizatori manifestacije namjeravaju doprijeti i preko naših granica i to povezivanjem nacionalnih i lokalnih muzejskih ustanova sa regionalnim i europskim muzejskim institucijama (Noć muzeja 2019)

3.2. Sadržaj programa

Prigodan program organizira se Svake se godine zadnji petak u mjesecu siječnju od 18 sati do jedan sat iza ponoći uz besplatan ulaz u muzeje, galerije i ostale kulturne ustanove, organizira prigodan program. On se provodi u suradnji i prema mogućnostima i idejama sudionika manifestacije, a u skladu sa već prethodno spomenutim ciljevima.

U Noći muzeja, postoje različita događanja, kao npr.:

- otvorenje izložbe,
- predavanja,
- radionice,
- koncert,
- performans,
- promocija,
- specijalno osmišljeno vodstvo,
- kazališna predstava,
- besplatno dijeljenje ili prigodna prodaju muzejskih publikacija i suvenira, te
- ostala prigodna događanja. (Noć muzeja 2019)

Manifestacija je podržana od strane Ministarstva kulture, Grada Zagreba, Turističke zajednice grada Zagreba i mnogih sponzora, a ono što je posebno bitno istaknuti je činjenica da su u Noći muzeja uključene i druge kulturne ustanove, arhivi i knjižnice, knjižare i klubovi, a organiziraju se i brojni programi na otvorenim gradskim prostorima.

3.3. Noć muzeja u brojkama

Iz Tabele 8 može se vidjeti da kao gradski projekt, akcija Noć muzeja počinje sa svojim održavanjem 2005. godine zajedno sa šest zagrebačkih muzeja. Godinu dana nakon toga, ona postaje nacionalni kulturni događaj, potaknut inicijativom Sekcije kulturnog turizma, Hrvatskog muzejskog društva, te suradnjom sa Zajednicom kulturnog turizma HGK i svim zainteresiranim muzejima. Ova je akcija predstavljala novi otvoreniji pristup muzejskoj i turističkoj publici, uključujući posjet izložbenom dijelu muzeja, te popratnu seriju umjetničkih, modnih, književnih, glazbenih događanja u muzejima.

Table 8. Noć muzeja u brojkama

Godine	Broj gradova	Broj muzeja galerija i ostalih kulturnih ustanova	Broj posjetitelja
2005.	1	6	10 000
2006.	0	0	0
2007.	8	27	70 000
2008.	20	60	111 000
2009.	31	73	140 000
2010.	43	116	278 000
2011.	60	150	300 000
2012.	80	180	315 000
2013.	100	226	324 000
2014.	100	210	360 000
2015.	110	220	260 000

Izvor: Preuzeto u cijelosti: (Noć muzeja 2019)

Nedugo zatim, točnije od 2007. godine, Noć muzeja postaje i nacionalna manifestacija u koju je uključen sve veći broj muzeja i gradova, dok broj posjetitelja manifestacije prelazi 70 000. U siječnju 2008. godine na spomenutoj je manifestaciji evidentirano je 111 000 posjetitelja na prostoru cijele države, a iste je godine proglašena najboljim kreativnim i inovativnim programom. U suradnji sa 73 hrvatska muzeja i galerija.

Također, u mjesecu siječnju 2009. godine, muzeje i galerije u 31 gradu posjetilo je više od 140 000 posjetitelja. Gledajući pojedinačno, najposjećeniji je bio Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu i to sa čak sa 33 000 posjeta. (Hrvatsko muzejsko društvo 2009)

Nadalje, 2011. godine broj posjetitelja premašuje brojku od 300 000, a 2012. manifestaciju svečano otvorila ministrica kulture Andrea Zlatar Violić ispred zagrebačkoga Muzeja Mimara, s čime je simbolički otvorila vrata više od 160 muzeja i ustanova u 74 grada i mjesta diljem Hrvatske.

Nakon toga, 2013. godine u manifestaciju se uključuje 100 gradova s 200 muzeja i ostalih kulturnih ustanova. Tada je otvoreno 129 izložbi, održano 40 predavanja i projekcije, organizirano 57 stručnih vodstava kroz postave muzeja, održano 9 predstava, 41 radionica, 67 glazbenih programa, 2 modne revije, velik broj literarnih večeri, pripovjedaonica i performansa. Manifestacija je svečano otvorena u obnovljenom vukovarskom Dvorcu Eltz. (Ministarstvo kulture 2013)

U Noći muzeja 2014. posjetitelji su mogli razgledati 290 izložbi i sudjelovati u 90 muzejskih radionica. Uz navedeno, organizirano je i 55 projekcija, 40 predavanja i predstavljanja, zatim 70 glazbenih događanja, 26 predstava, 10 revija te zajedno s još 10 literarnih večeri koje su dodatno obogatile cijelu ponudu. Manifestacija je simbolično započela u Muzeju Mimara u Zagrebu i to otvaranjem izložbe *Nakit iz fundusa Zemaljskog muzeja BiH u Sarajevu – Izložba s povodom*. (Noć muzeja 2014)

Noći muzeja 2015. ujedno je bila i 10. jubilara Noć muzeja, kada je na 250 lokacija Hrvatske u 110 gradova, muzej posjetilo 250 000 posjetitelja. Tema Noći muzeja bila je *Izumi i otkrića – Nikola Tesla univerzalni um*, a koju su podržali muzeji, arhivi, knjižnice, znanstveno-istraživački centri, obrazovne i druge institucije. Ukoliko se uzme u obzir bogatstvo brojnih

izuma i otkrića iz sfere znanosti i umjetnosti u fundusima kulturnih institucija, treba reći kako je bilo mnogo kreativnih i atraktivnih prezentacije koje su privukle brojne posjetitelje (Hrvatsko muzejsko društvo 2015)

Noć muzeja 2016. održana je u petak 29. siječnja 2016. pod nazivom *Utemeljitelji i reformatori – Josip Juraj Strossmayer, hrvatski mecena*. Tema je odabrana kako bi se odala počast jednom od najznamenitijih i najutjecajnijih Hrvata 19. stoljeća, političaru i biskupu, čija je 200. godišnjica rođenja obilježena 2015. Stoga se u Noći muzeja još jednom istaknuo utjecaj biskupa na formiranje pojedinih muzeja i stvaranje zbirki te namjeru otvaranja sakralnih muzeja. Središnje otvaranje manifestacije bilo je u Palači HAZU-a - Strossmayerovoj galeriji starijih majstora u Zagrebu, gdje su posjetitelji, osim stalnoga postava, mogli razgledati i izložbu odabranih umjetnina koje ocrtavaju lik utjecajnoga biskupa kao sakupljača i stvaratelja zbirke Strossmayerova galerija. Svoju bogatu povijest ove godine pokazale su i institucije koje nisu nužno muzejskoga karaktera, ali već godinama djeluju u lokalnim zajednicama, pa su posjetitelji mogli upoznati povijest ozaljske Munjare, karlovačkoga vodocrpilišta Borlin, Zagrebačke pivovare i kultnoga Zagrebačkoga velesajma. (Sveučilište u Zagrebu 2016)

Noć muzeja 2017. godine održana je u 110 gradova i općina na 230 lokacija, muzejske programe posjetilo je 238 710 posjetitelja. Noć muzeja obilježila je tema *Glazba i glazbeni velikani i njihov utjecaj na društvo*, generirala je brojne atraktivne programe koji su se odvijali u muzejima i drugim baštinskim ustanovama, klubovima i na otvorenim prostorima i potaknula je veliki interes brojnih posjetitelja. Grad s najviše posjetitelja bio je Zagreb s više od 81 600 posjetitelja, dok od većih gradova Split bilježi 39 200 posjetitelja, Rijeka 16 600 posjetitelja, Dubrovnik 14 100 posjetitelja, itd. (Hrvatsko muzejsko društvo 2017)

Hrvatsko muzejsko društvo organiziralo je 13. Noć muzeja u petak, 26. siječnja 2018. u kojoj su uz muzeje sudjelovale i druge baštinske institucije, arhivi, knjižnice, centri za kulturu, vjerske zajednice, udruge te obrazovne institucije. Programi su realizirani na više od 230 lokacija u 110 gradova i općina. Broj posjetitelja u Noći muzeja 2018. iznosi 260 509 posjetitelja. Noć muzeja obilježila je tema *Muzeji i sport*, a naglasak manifestacije stavljen je na sagledavanje postojećih i stvaranju novih zbirki i muzeja na temu sporta, poticanju lokalnih inicijativa na očuvanju i usporednom vrednovanju sporta, u svim njegovim pojavnim oblicima, te stvaranju

pozitivnog ozračja prema sportu kao kulturološkoj vrijednosti i njegovoj prisutnosti u raznolikim oblicima društvenog i individualnog stvaralaštva. (Hrvatsko muzejsko društvo 2018)

Hrvatsko muzejsko društvo organiziralo je 14. Noć muzeja u petak, 01. veljače 2019. u kojoj su uz muzeje te galerije sudjelovale i druge baštinske institucije, arhivi, knjižnice, centri za kulturu, obrazovne institucije, udruge te obrazovne institucije. Manifestacija je realizirana na više od 230 lokacija u 120 gradova i općina. Broj posjetitelja u Noći muzeja iznosi preko 250 000 posjetitelja. Ovogodišnju Noć muzeja obilježila je tema *Inovacije i digitalna budućnost*, koja je kao i prošlih godina potaknula je izniman interes brojnih posjetitelja. (Hrvatsko muzejsko društvo 2019)

4. ZAKLJUČAK

Na kraju ovog rada, može se reći kako Noći muzeja predstavljaju kulturne događaje u organizaciji muzejskih kuća i drugih kulturnih institucija, a kojima je glavna značajka ta da su muzejski i drugi izložbeni prostori otvoreni do kasno u noć te da je posjetiteljima ulaz slobodan ili uz simboličnu novčanu naknadu koja im omogućuje posjetu više izložbenih prostora.

Isto tako, bitno je napomenut kako su započele u Njemačkoj 1998. godine, dok 2005. godine ista manifestacija počinje s održavanjem u Republici Hrvatskoj. Naime, u hrvatskoj metropoli javlja se najprije kao pilot projekt s uključenih šest muzeja, da bi kasnije prerasla u događaj na europskoj razini.

Pisanjem rada mnogo sam naučio o povijesti muzeja i razvijanju tokom godina. Spoznao sam svrhu i ciljeve održavanja manifestacije Noći muzeja. Smatram kako se održavanjem ove manifestacije stvara nova publika, a kulturna se ponuda širi prema novim posjetiteljima. Mnogi su ljudi svoje muzeje prepoznali kao mjesta u koja mogu otići uživati u dobrim projektima. Također, Noći muzeja biti će zasigurno od velike pomoći pri povezivanju nacionalnih i lokalnih muzejskih ustanova sa regionalnim, pa čak i onim europskim muzejskim institucijama. Kvaliteta rada manifestacije može se poboljšati unaprijeđivanjem marketinga, suradnjama i povezivanjem sa sponzorima.

LITERATURA

Knjige:

1. Gob André, Noémie Drouguet. 2007. *Muzeologija: povijest, razvotak, izazovi današnjice*. Zagreb: Antribarbus
2. Kotler Neil, Philip Kotler, Wendy Kotler. 2008. *Museum Marketing and Strategy: Designing Missions, Building Audiences, Generating*. San Francisco: Jossey Bass
3. Rentschler Ruth, Anne-Marie Hede. 2007. *Museum Marketing: Competing in the Global Marketplace*. Oxford: Butterworth-Heinemann
4. Šola, Tomislav. 2003. *Eseji u muzejima i njihovoj teoriji prema kibernetičkom muzeju*. Zagreb: Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a
5. Vujić, Žarka. 2003. *Povijesna muzeologija na početku 21. stoljeća: besplodno okretanje prošlosti ili suvremeno poimanje discipline*. Zagreb: Zavod za informacijske studije
6. Babić Darko. 2009. *O muzeologiji, novoj muzeologiji i znanosti o baštini*. Ivi Maroeviću baštinici u spomen. Vujić Žarka, Marko Špikić 43-60. Zagreb. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Rad u časopisu:

1. Balen Jacqueline. 2008. *Promišljanje fenomena muzeja*. Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj 5 (3): 45-46
2. Goulding, Christina. 2000. *The museum environment and visitor experience*. European Journal of Marketing 34 (3/4): 261-278
3. Kawashima, Nobuko. 1999. *Knowing the Public: A Review of Museum Marketing Literature and Research*. Museum Management and Curatorship 17 (1): 21-39

4. Komarac, Tanja. 2014. *Novi svijet za marketing muzeja? Suočavanje sa starim nedoumicama pri izazivanju novih tržišnih prilika*. Market - Tržište 26 (2): 199-214
5. Maroević, Ivo. 2001. *Muzeji – odraz mentaliteta razdoblja*. Osječki zbornik 24/25 (20): 197-203
6. Vrkljan - Križić, Nada. 2001. *Suvremene funkcije i poslanja muzeja*. Zbornik kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti: 353-358

Ostalo:

1. ICOM Hrvatska. <http://www.icom-croatia.hr> (10. srpnja 2019.)
2. Encyclopedia Britannica. <http://www.britannica.com> (14. srpnja)
3. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. <http://www.min-kulture.hr> (14. srpnja 2019.)
4. Hrvatko muzejsko društvo. <http://www.hrmud.hr/> (13. kolovoza 2019.)
5. Noć muzeja. <http://www.nocmuzeja.hr> (20. kolovoza 2019.)
6. Novilist. <http://novilist.hr/Vijesti> (21. kolovoza 2019.)
7. Sveučilište u Zagrebu. <http://www.unizg.hr/nc/vijest/article/noc-muzeja-2016/> (21. kolovoza 2019.)
8. Muzej Slavonije. <http://mso.hr/wp/wp-content/uploads/2018/06/GODI%C5%A0NJE-IZVJE%C5%A0%C4%86E-O-RADU-2017-.pdf>
<http://mso.hr/wp/wp-content/uploads/2019/03/Godi%C5%A1nji-izvje%C5%A1taj-MSO-2018.pdf>
<http://mso.hr/wp/wp-content/uploads/2017/09/GODI%C5%A0NJE-IZVJE%C5%A0%C4%86E-O-RADU-MUZEJA-SLAVONIJE-ZA-2016.pdf> (30. kolovoza 2019)

DODACI

Popis tablica:

Table 1. Promjene u definiciji muzeja i njegove uloge.....	6
Table 2. Tri aspekta muzejskog proizvoda.....	7
Table 3. Edukativna djelatnost muzeja za 2016.....	10
Table 4. Ukupan brojposjetitelja 2016.....	11
Table 5. Edukativna djelatnost muzeja za 2017.....	13
Table 6. Ukupan broj posjetitelja 2017.....	15
Table 7. Ukupan broj posjetitelja 2018.....	17
Table 8. Statistka Noći muzeja.....	23